PRÆSIDENTSKIFTET I USA

Af JOHANNES LAURSEN

Det amerikanske præsidentvalg i 1960 vil blive husket i historien allerede på grund af den snævre margin, hvormed det blev afgjort. Det vil i lange tider kunne bruges over for sofavælgere som bevis for påstanden om, at hver eneste stemme tæller. Efter de sidste fintællinger fik demokraten, senator John F. Kennedy 34.221.531 stemmer mod republikaneren, vicepræsident Richard M. Nixon's 34.108.374. Det var en næsten utrolig hårfin forskel, og selve den snævre margin har betydningsfulde politiske konsekvenser for de næste fire år.

Procentvis betyder det 50,1 for Kennedy, 49,9 for Nixon. Hvis diverse småpartiers stemmer medregnes, fik Kennedy faktisk under halvdelen af de afgivne stemmer, nemlig 49,7 %. Selv om flere præsidentvalg er afgjort med forholdsvis ringe margin (Wilson's genvalg i 1916 og Truman's valg i 1948), skal man helt tilbage til 1888 for at finde noget tilsvarende. Da fik præsident Cleveland 50,45 % af stemmerne, men Benjamin Harrison fik flertallet af valgmandsstemmerne og blev præsident, indtil Cleveland fire år senere blev valgt for anden gang.

Skønt det endelige udfald normalt kendes valgnatten, foretages det formelle valg af valgmænd flere uger senere. Den kandidat, der får flertallet af de afgivne stemmer i en stat, får samtlige denne stats valgmænd, én for hver plads i Senatet og Repræsentanternes Hus fra vedkommende stat, eller et minimum af tre. Det er derfor, det er både teoretisk og praktisk muligt for en kandidat at vinde valget, selv om han kun har fået et mindretal af stemmerne i landet som helhed. I 1960 tilfaldt der faktisk Kennedy 303 valgmandsstemmer, Nixon 219 og Virginia's senator, Harry Byrd, 15. Når Kennedy vandt forholdsvis flere valgmænd, skyldtes det, at han vandt ret snævre sejre i nogle af de folkerige stater med mange valgmænd, medens Nixon vandt stort i adskillige mindre stater.

Opgørelsen af valget var fuld af dramatik. Først om eftermiddagen dagen efter ansås Kennedy for sikker vinder, og selv da var der usikkerhedsmomenter. Californiens 32 valgmænd var regnet for Kennedy, men adskillige dage efter viste det sig, at Nixon vandt sin hjemstat takket være optællingen af poststemmerne. Republikanerne gjorde også et forgæves forsøg på at anfægte resultatet i staten Illinois med 27 valgmænd. Den ene-

ste ændring forekom imidlertid i den nyeste stat, Hawaii, hvis tre valgmandsstemmer ved den endelige fintælling svingede fra Nixon til Kennedy.

Valgresultatet har givet nye argumenter til fortalerne for en ændring af valgmandsordningen til fordel for et system, hvorunder de samlede stemmetal bliver afgørende. Vejen hertil bliver dog ikke let, da en forfatningsændring skal ratificeres af $^3/_4$ af enkeltstaterne. De mindre stater vil herved miste indflydelse og vil derfor ikke være tilbøjelige til at støtte ændringen. Der rejses også røster for en ændring af systemet for opstilling af kandidaterne.

Inden valget havde talsmænd for begge sider forudsagt, at valget ville blive afgjort med snæver margin (men havde ikke desto mindre fortrøstningsfuldt tilføjet, at det ville blive deres mand, der ville vinde). De forskellige stemningsanalyser af Gallup-typen havde også angivet snæver margin, men havde forudsagt en Kennedy-sejr med undtagelse af én, der umiddelbart før valget svingede til Nixon og én, der erklærede, at forskellen på støtte for de to kandidater var for ringe til at berettige en forudsigelse. New York Daily News' straw poll, der bygger på i alt 30.000 stikprøver staten over og tillægges en vis psykologisk indflydelse, forudsagde klart Kennedy, der da også vandt New York med 400.000 stemmer.

KONSEKVENSER AF VALGUDFALDET

Den beskedne majoritet har uundgåelige politiske følger, både for vinder og taber. For Kennedy er følgen, at han vil møde indvendinger imod omstridte lovforslag med den begrundelse, at hans »mandat« fra vælgerne ikke er klart nok. Dette er dog ikke afgørende. Den, der har fået et nok så knebent flertal, har dermed fået præsidenthvervet, og det er hans opgave at lede landets politik efter bedste evne og overbevisning. Amerikas historie giver ingen basis for en teori om et forhold mellem stemmetal og succes som præsident. Der er grund til at tro, at stemmetallet vil være glemt efter kort tid. Snarere kommer de første måneders samarbejde med kongressen til at angive, hvad den nye præsident kan udrette.

For Nixon's politiske fremtid er den nære sejr derimod afgørende. Havde han lidt et større nederlag, ville han have været færdig i amerikansk politik. Som det gik, har nederlaget i forbindelse med den værdige måde, hvorpå han tog det, samlet betydelig sympati om ham. De partifæller, der var imod ham ud fra en teori om, at han ikke kunne vinde, tog næsten fejl. Havde han tabt mere klart, ville flere have vendt sig til New York's guvernør, Nelson Rockefeller. I stedet ser mange af republikanernes partitro nu hen til Nixon som den bedste kandidat igen i 1964. De stoler på ham som pålidelig partifælle og er lettede over ikke at behøve at vælge mellem Rockefeller til venstre og den konservative senator Barry Goldwater. Det

kan synes tidligt, men i USA begynder man øjeblikkeligt efter et valg at tænke på den sandsynlige kandidat fire år senere. Traditionen om, at ingen bør nomineres mere end én gang, er efterhånden så gennemhullet, at den knap gælder mere (Bryan tre gange kandidat, Dewey to gange, Stevenson to gange. De to sidstnævnte kunne muligvis have fået en tredie chance, dersom de selv aktivt ville have arbejdet herfor). Det vil derfor ikke være nogen overraskelse, om Nixon opstilles endnu engang. På demokraternes side vil Kennedy blive genopstillet, medmindre noget helt uforudset indtræffer.

Vigtigere end stemmetallene ved præsidentvalget er udfaldet af kongresvalget (hvorom senere) for en bedømmelse af lovgivningsudsigterne. Navnlig Repræsentanternes Hus er lidt mere republikansk og konservativt farvet efter valget. Det er på forhånd klart, at Kennedy vil være nødt til at manøvrere forsigtigt. Han kan ikke som Roosevelt i 1933 starte med en 100 dages lynreformperiode, hvor Kongressen giver ham alt, hvad han beder om.

Kennedy har ved alle lejligheder efterladt det indtryk, at han sigter efter at blive en »stærk« præsident. Han ønsker ikke at delegere afgørende beføjelser til andre, han ønsker at begrænse anvendelsen af »stabs«systemet, som Eisenhower har opbygget. Hans kabinetsvalg underbygger denne opfattelse og understreger også, at han er klar over, at han bør undgå at provokere. Som helhed har hans kabinetsudnævnelser fået en god modtagelse.

Kennedy's program blev fremlagt under valgkampen. Han henviste først og fremmest til det demokratiske program som vedtaget på partikongressen i Chicago i juli. Det må dog bemærkes, at USA's partiprogrammer gennemgående ikke er af større betydning. De bliver vedtaget uden særlig dybe forberedelser, endnu inden kandidatopstillingen er foretaget, og ofte uden at den valgte kandidat har haft fuld kontrol over udfaldet. Selv om han i de store linier er tilfreds med programmet, har dette sjældent spillet den afgørende rolle, når det kom til udformningen af en politik. I en række valgtaler skitserede Kennedy sine tanker. Som fællesnævner havde han en yndlingssætning om at hjælpe Amerika til igen at »gå frem« (move forward). Der lå heri en kritik af de otte Eisenhower-år som værende stillestående, uproduktive, lederløse. Kennedy undlod så vidt muligt at angribe den populære præsident personligt, men andre demokrater var mere åbenhjertige og lod ingen tvivl om meningen. Kennedy selv rettede skytset mod Nixon, som ikke kunne overlades ledelsen efter Eisenhower-mønstret i de kritiske tider, der forestår.

De to kandidater mødtes til en serie på fire meget stærkt aflyttede radio-fjernsyns-debatter. Hvis det overhovedet er muligt at udpege nogen enkeltfaktor som afgørende for valgudfaldet, er det nærliggende først at

tænke på »debatterne« (negerspørgsmålet er en anden mulig enkeltfaktor). Det synes at være en almindelig opfattelse, at Kennedy gjorde et lidt bedre indtryk end Nixon, ellers kendt som en god debattør. Men dette er ikke det afgørende. Før debatterne var Nixon som vicepræsident væsentlig bedre kendt af den brede befolkning end Kennedy. Nu blev Kennedy pludselig præsenteret for et maksimalt antal seere. Han demonstrerede, at han kunne klare sig i debatten og tilintetgjorde dermed et vigtigt argument om, at han med sine 43 år var for ung og uerfaren. Nixon var 47 og antoges at have større erfaring.

Det andet udenomsspørgsmål af vigtighed i valgkampen er Kennedy's religion. Han er den første katolik, der har opnået valg som præsident, og det er aldeles givet, at spørgsmålet spillede en stor rolle i valgkampen og måske er hovedgrunden til, at Kennedy kun med nød og næppe blev valgt, medens både Senatet og Repræsentanternes Hus klart gik til Demokraterne. Det er givet, at spørgsmålet kostede Kennedy stemmer i protestantiske stater; men det er også sikkert, at det hjalp ham i New York og andre østlige stater, hvor katolikkerne står relativt stærkt.

De indenrigspolitiske hovedpørgsmål var på den økonomiske front. Kennedy klagede gentagne gange over, at USA ikke gik tilstrækkelig frem i *produktion* og udnyttelse af naturrigdomme og nævnte gang på gang som eksempel, at stålindustrien kun udnyttede 50 % af sin kapacitet, og at arbejdsløsheden var voksende. Han lovede at støtte en effektiv *egnsudvikling*, en lovgivning, som Eisenhower gentagne gange har nedlagt veto imod, men som er af stor betydning for mange af staterne.

Kennedy lagde også stærk vægt på en effektiv lov om lægehjælp til de gamle, et program som republikanerne havde modsat sig. Han har tilkendegivet, at hele *socialforsorgen* bør forbedres.

Boligbyggeriet må forøges, sagde Kennedy og nævnte som middel en revision af rentepolitikken. Han har talt om bestræbelser for at rydde slumkvarterer og opmuntre kooperativt byggeri. Han er for unionsstøtte til skolebyggeri.

Kennedy er anset for at være *arbejdervenlig* og blev støttet af fagforeningsledere. Han har udtalt sig for en minimalløn på 1.25 dollars i timen, som republikanerne har modsat sig. Sammen med sin broder, Robert Kennedy, har han bekæmpet korruption i fagforeninger (James Hoffa).

Kennedy's *landbrugspolitik* var anset for sårbar, idet han tidligere har stemt mod farmerinteresser. Han erklærede sig under valgkampen for tilhænger af et program, der giver farmeren en fair indkomst. Han ville støtte familielandbruget og opmuntre andelsbevægelsen. I øvrigt ville han søge nye markeder og nye anvendelser af landbrugsprodukter samt finde veje til fordeling af madvarer til sultne millioner både i og uden for USA.

Spørgsmålet om *borgerrettigheder* er politisk ømtåleligt, fordi nord-

statsdemokraterne ønsker udvidede rettigheder for negrene, medens de konservative sydstatsdemokrater, hvis støtte Kennedy har brug for ved andre lejligheder, går imod. Kennedy har tilkendegivet, at han er for væsentlige udvidelser, og under valgkampen udtalte han sig ved flere lejligheder klart i denne retning og vandt herved en måske afgørende støtte fra negervælgere i de store byer.

På *udenrigspolitikkens* område har Kennedy vel tilkendegivet, at denne står over partierne. Han har imidlertid udtalt sig for et stærkere og mere dynamisk lederskab fra USA's side og har gjort det klart, at han som præsident personligt vil tage ledelsen på dette område.

Allerede før sin overtagelse af præsidentembedet tog han skridt til en mere energisk indsats fra USA's side inden for afrustningsspørgsmålet, og han er tilhænger af suspensionen af prøverne med kærnevåben.

Så tidligt som i november 1959 advarede Kennedy imod at være panikslagen på grund af udstrømningen af guld fra Amerika. Men han sagde, at forøgelsen af andre landes guld- og valutareserver betød, at disse lande har råd til at være med til at styrke den frie verden økonomisk. Han har gjort sig til talsmand for en forøgelse af kapitalstrømmen til Asien, Afrika, Mellemøsten og Latinamerika.

Kennedy har tilkendegivet, at vestens position i Berlin, som er traktatmæssigt begrundet, må fastholdes. Han kom i fjernsynet i skarp debat med Nixon om Amerikas stilling til Quemoy og Matsu, som efter hans mening ikke kunne berettige et så udpræget standpunkt, som Formosa kunne. Han gav udtryk for ønske om at støtte Castros modstandere på Cuba, men føjede til, at der burde handles i forening med de øvrige amerikanske stater.

I øvrigt var Kennedy's stærkeste kritik under valgkampen, at USA's prestige ude i verden ikke stod så højt, som den tidligere havde gjort. Om et eventuelt nyt topmøde erklærede han, at det kun burde finde sted efter grundige forberedelser.

KENNEDY'S KABINET

USA's præsident overtager først sit embede den 20. januar, 2½ måned efter valget. I mellemtiden er en af hans vigtigste opgaver at udpege et kabinet. Kennedy tog længere tid hertil, end Eisenhower havde gjort otte år tidligere. Den 1. december var han rede til at annoncere det første medlem, staten Connecticut's guvernør, Abraham Ribicoff, tidligere medlem af Repræsentanternes Hus og en af de første politiske ledere til at arbejde for Kennedy's valg. Ribicoff blev minister for sundhed, undervisning og socialforsorg. Han er anset som en ret moderat politiker, der er stærkt interesseret i dette område.

To dage senere udnævntes guvernør Luther Hodges fra North Carolina til handelsminister. Hodges, der er 62 år, er langt den ældste af de nye

ministre. Han er en moderat sydstatspolitiker, under hvis ledelse et begrænset antal negre har fået adgang til tidligere hvide skoler i North Carolina. Som guvernør har han arbejdet aktivt for at tiltrække ny industri til sin stat. Han var leder af en gruppe på 100 forretningsmænd fra North Carolina, der foretog en rejse til en række europæiske lande for at søge nye markeder. Som handelsminister kan han ventes at arbejde for øget eksport.

Næste udnævnelse var medlem af Repræsentanternes Hus, Stewart Udall fra Arizona som indenrigsminister. Dette ministerium er af særlig interesse for de vestlige stater, der er interesseret i landvindingsprojekter, vandkraftselektricitetsanlæg m. v. Også de amerikanske indianere sorterer under dette ministerium, og der er givet dem håb om at opnå forbedringer.

Den med størst spænding imødesete udnævnelse, udenrigsministerens, gik til Dean Rusk, en tidligere karriereembedsmand i ministeriet. Mange demokrater ville have foretrukket Adlai Stevenson som selvskreven til denne post; men det havde længe stået klart, at Kennedy ikke ønskede at udnævne Stevenson. Kennedy havde i 1956 nomineret Stevenson som præsidentkandidat, men Stevenson undlod at støtte Kennedy til vicepræsidentposten og lod i stedet partikongressen afgøre spørgsmålet med det resultat, at senator Estes Kefauver vandt knebent over Kennedy. I 1960 afslog Stevenson at nominere Kennedy og tillod i stedet sin egen nomination, dog uden at arbejde særlig aktivt herfor. Alt dette kunne efter traditionen være tilstrækkelig grund til at forbigå Stevenson, omend det ikke vidnede om storsind hos vinderen. Der var grund til at tro, at Kennedy i virkeligheden ønskede at være sin egen udenrigsminister og derfor valgte en anset karrieremand, som hidtil end ikke havde været Kennedy bekendt.

Stevenson fik overdraget den krævende post som USA's ambassadør ved FN med udvidede beføjelser, herunder adgang til at deltage i kabinetsmøderne.

Til posten som forsvarsminister udnævntes den 44-årige Ford-direktør, Robert S. McNamara, ligeledes hidtil Kennedy ubekendt. McNamara havde vist fremragende organisatoriske evner og blev almindeligt anset for at være et heldigt valg til posten som leder af det uhyre ministerium.

Arthur Goldberg, sagfører for fagbevægelsen, blev udnævnt til arbejdsminister. Kennedy havde som medlem af Senatets komite for arbejdsproblemer lært ham at kende og anså ham for særligt kvalificeret.

Minnesotas guvernør, Orville Freeman, der havde nomineret Kennedy på partikongressen, men som var faldet ved valget, fik den vanskelige post som landbrugsminister.

Valget af finansminister var noget af et kup. Det blev den hidtidige viceudenrigsminister, Douglas Dillon, tidligere ambassadør i Paris og på tale som Eisenhower's udenrigsminister, da Dulles døde. Det havde almindeligt været ventet, at han nu ville blive udenrigsminister, dersom Nixon

havde vundet. Republikanerne tilkendegav betydelig ærgrelse over udnævnelsen; men der var til gengæld tilfredshed med, at Kennedy-regeringen således havde fået en ret konservativ finansminister, som ville være en garanti mod for radikale eksperimenter. Dillon er en tidligere Wall Street-bankmand.

Samme dag udnævnte Kennedy sin broder, der 34-årige Robert Kennedy til justitsminister, en udnævnelse, der blev stærkt kritiseret dels på grund af familieforholdet, dels på grund af broderens unge alder. Den nye præsident erklærede sig overbevist om, at broderen var den rette mand på posten og erklærede sig villig til at tage den politiske risiko, der er forbundet med, at broderen beklæder denne post, der især er vanskelig på grund af justitsministeriets rolle i kampen for en udvidelse af negrenes borgerrettigheder.

Postministerens portefølje blev den sidste, der blev besat. Den tilfaldt J. Edward Day, vicedirektør for det store Prudential forsikringsselskab. Traditionelt er denne post blevet besat med det vindende partis organisationsformand. Kennedy tilbød imidlertid først posten til den ansete 74 år gamle negerpolitiker, William Dawson fra Chicago, der således ville være blevet den første neger i USA's kabinet. Da Dawson afslog med den begrundelse, at han foretrak at blive i Repræsentanternes Hus, hvor han beklæder formandsposten i et af de vigtigste stående udvalg, gik tilbudet til Day, der på baggrund af sine tidligere erfaringer anses for at være sagligt velkvalificeret til at lede og modernisere den kæmpestore postorganisation.

Foruden Dillon er også McNamara i hvert fald nominelt republikaner, selv om han undertiden havde støttet demokraters valg. Disse udnævnelser, der blev vel modtaget i offentligheden, bidrog til det indtryk, at den nye præsident tilsigtede en forsonlig politik, bl. a. på baggrund af den knappe valgsejr. Enkelte andre ledende poster tilfaldt også republikanere, men som helhed vil patronagesystemet ikke blive fraveget. Medlemmer af det demokratiske parti vil få det altovervejende flertal af udnævnelserne.

KONGRESVALGET

Kongresvalget bliver let overskygget de år, hvor det falder sammen med et præsidentvalg. Forskydningerne i 1960 var relativt beskedne. For at bedømme udfaldet må man sammenligne med sidste valg, hvilket for Senatets vedkommende vil sige 1954, det år, da Demokraterne genvandt majoriteten, som de havde tabt to år tidligere, da Eisenhower blev valgt første gang og trak begge Kongressens huse med sig. De senatorer, der var på valg i 1960, var altså fremgået af et for demokraterne relativt gunstigt valg. Udfaldet i 1960 blev, at demokraterne tabte to mandater. Inden Kongressen nåede at træde sammen, døde imidlertid en af de nyvalgte re-

publikanere, Keith Thompson, fra staten Wyoming, hvis demokratiske guvernør, J. J. Hickey, derefter trådte tilbage, så at han af sin efterfølger kunne blive udnævnt til for to år at beklæde den ledigblevne plads i Senatet. Nettonedgangen for demokraterne i Senatet blev derfor kun ét mandat; i alt fik de 65 mandater mod tidligere 66. Republikanernes styrke er 35 mandater.

I Repræsentanternes Hus har demokraterne 263 pladser mod tidligere 283, republikanerne 174 mod tidligere 154. Sammenligningsgrundlaget er her 1958, et »mellemår«, hvor demokraterne vandt betydelig fremgang i næsten alle stater. 1958-valget blev holdt under indtryk af en vis økonomisk nedgang, og demokraterne angreb stærkt Eisenhower-regeringens passive holdning og bl. a. præsidentens veto mod en lov om hjælp til arbejdsløshedsramte områder. De mandater, der blev genvundet af republikanerne, var hovedsagelig i marginale kredse, som demokraterne med nød og næppe havde vundet for to år siden.

Det mest bemærkelsesværdige resultat af senatsvalget syntes at være, at liberale kandidater i det republikanske parti vandt forholdsvis nemme sejre, medens de mere konservative enten led nederlag eller kun med besvær opnåede genvalg. Den liberale Clifford Case vandt således stort i New Jersey, Margaret Chase Smith i Maine og John Sherman Cooper i Kentucky, medens den moderat-liberale republikaner, Leverett Saltonstall blev genvalgt i Kennedy's hjemstat, Massachusetts, som med stort flertal stemte for Kennedy som præsident. Konservative republikanere som Karl Mundt i South Dakota blev kun med nød og næppe genvalgt. Også på demokraternes side klarede de liberale som Paul Douglas i Illinois, Hubert Humphrey i Minnesota og Maureen Neuberger i Oregon sig bedst. Det tabte mandat var beklædt af den konservative Allen Frear i Delaware.

GUVERNØRVALGENE

27 af de 50 stater valgte guvernør i november 1960. Valgt blev 15 demokrater og 12 republikanere, hvorefter demokraterne har guvernørposten i 34 stater og republikanerne i 16. Det var samme resultat som i 1958. I mellemtiden døde én demokratisk guvernør (i staten Maine) og blev erstattet af en republikaner. Dette uforandrede nettoresultat afspejlede imidlertid store forskydninger; seks stater gik fra demokraterne til republikanerne, syv den modsatte vej. Demokraterne vandt Rhode Island og West Virginia, begge normalt demokratiske, Indiana, Nebraska og North Dakota, alle tre normalt republikanske, samt Illinois og Delaware, der ofte har skiftet. Republikanerne vandt i Iowa, Kansas og South Dakota, alle tre sædvanligvis republikanske, og i Massachusetts, Minnesota og New Mexico, tre stater, der jævnligt skifter.

Guvernørvalgene afgøres i reglen ud fra lokale hensyn, og personligheder er ofte bestemmende for udfaldet. I mange stater er vælgerne tilbøjelige til at stemme for et skifte efter en valgperiode eller to udfra den betragtning, at intet enkelt parti bør gro for fast. Guvernørerne spiller en særlig rolle, fordi de i tilfælde af en senators død eller mandatnedlæggelse udpeger hans efterfølger for den resterende del af en to-års valgperiode. Tolv demokratiske senatorer kommer fra i alt 9 stater med republikansk guvernør. 17 republikanske mandater fra 13 stater med demokratisk guvernør er på tilsvarende måde udsat. Med demokraternes sikre flertal i Senatet vil enkelte skifter af denne grund dog ikke have den betydning, de kunne have i begyndelsen af halvtredserne, da de to partier stod omtrent lige stærkt, og flertallet let kunne skifte.

GENERATIONSSKIFTET

Den nærmeste tids politiske udvikling afventes med usædvanlig spænding i USA, fordi der på afgørende punkter er tale om et grundlæggende skifte. Der er talt meget om et generationsskifte, fordi den 70-årige Eisenhower afløses af den 43-årige Kennedy. (I Kongressen er der intet generationsskifte. Senatorernes gennemsnitsalder er 57 år ligesom efter valget for to år siden og Repræsentanternes 52,2 mod 51,7 efter sidste valg). Kennedys kabinetsmedlemmer er yngre folk, de fleste i fyrrerne eller begyndelsen af 50'erne, med Robert Kennedy på 34 og Luther Hodges på 62 som de to undtagelser.

Mere afgørende end alderen er forskellen i indstilling og arbejdsmetode. Medens Eisenhower delegerede selv vigtige afgørelser til andre, har Kennedy på enhver måde tilkendegivet, at han i langt højere grad vil være personlig deltager i udførelsen af sin politik. Han vil være USA's mest akademisk orienterede præsident siden Wilson. Han vil være indstillet på at benytte de redskaber, økonomer og statistikere kan stille til rådighed. Som praktisk politiker vil han dog undgå at blive for teoretisk.

Det er utvivlsomt, at mange, der på forhånd var skeptikere og frygtede, at Kennedy ville være for ung og uprøvet, efter valgkampen og i månederne mellem valget den 8. november og indsættelsen den 20. januar har fået ny respekt for Kennedy. Hans valgkamp var yderst velorganiseret og skønsomt planlagt. Hvad der skulle til, skulle til, men der blev ikke plads til overflødigheder. Medens Nixon et par dage før valget tog tid til at flyve til Alaska, så at det kunne siges, han havde besøgt alle 50 stater (og han vandt ganske rigtigt denne normalt demokratiske stats tre valgmænd), koncentrerede Kennedy sig i de sidste afgørende dage om de folkerige stater, især de største byer. I de berømte debatter viste Kennedy, at han kunne klare sig helt på egen hånd. Han demonstrerede gang på gang beslutsom-

hed og handlekraft (egenskaber, som Adlai Stevenson med tvivlsom ret, blev beskyldt for at savne). Hans evne til at gribe og udnytte en situation blev bevist, da han telefonerede til den fængslede negerfører Martin Luther Kings hustru. Denne sympatitilkendegivelse indbragte ham muligvis afgørende negerstemmer. Han løb den risiko at støde sydstaterne fra sig, men dette skete ikke.

På baggrund af episoder som denne beskyldes Kennedy så for at være kold og beregnende, for målbevidst, for ærgerrig! Fremtiden må nok bringe afklaring på dette punkt, men meget tyder på, at det ikke er rigtigt, at han tværtimod som en anden demokratisk præsident, Franklin Roosevelt, med hvem han gerne vil sammenlignes, har dyb social forståelse og interesse for sine medmennesker. Han er vel født til rigdom og gode kår, som Roosevelt var det, men også modnet gennem krigsoplevelser og alvorlig sygdom og vænnet til en lang arbejdsdag.

På topposterne i amerikansk politik er en betydelig hensynsløshed ved given lejlighed en nødvendighed. Ingen tvivler om, at Kennedy kan opfylde dette krav og sætte sentimentalitet til side, når dette er ønskeligt.

Hvad er nu hans muligheder for at gennemføre en politik, for at »føre Amerika fremad«?

For første gang i seks år tilhører præsidenten det parti, der har flertallet i kongressen, men på grund af den ringe partidisciplin er dette ikke uden videre ensbetydende med flertal for præsidentens lovgivningsprogram. Kun ved afstemningerne om formandsvalg ved samlingens åbning kan der regnes med, at partilinien følges.

Det vigtigste brud består i, at et betydeligt antal demokrater, mange af dem fra sydstaterne, regelmæssigt stemmer sammen med republikanerne, medens til gengæld et mindre antal liberale republikanere kan påregnes at stemme sammen med demokraterne. Skillelinien varierer fra spørgsmål til spørgsmål.

I 1958–60-kongressen kunne en koalition af sydstatsdemokrater og republikanere som regel mønstre et flertal. De fleste af de demokrater i Repræsentanternes Hus, der blev erstattet af republikanere, havde været at finde i den liberale fløj, og man kan således for så vidt gå ud fra, at den konservative gruppes magt er blevet forøget.

På den anden side råder Kennedy som præsident over pressionsmidler over for medlemmer af sit eget parti. Han har også den fordel at have et godt forhold til Kongressens ledere, først og fremmest den nye vicepræsident, Lyndon Johnson og den mangeårige formand for Repræsentanternes Hus, Sam Rayburn. Begge disse mænd står dog politisk noget til højre for Kennedy, og han vil være nødt til i nogen grad at imødekomme deres synspunkter. De er begge fra Texas, men ikke fast identificeret med sydstatspolitikken. De betegnes bedst som moderat-konservative. Ligesom Ken-

nedy er de meget interesseret i, at den demokratiske regering skal få succes, og de vil på deres side være villige til at gøre indrømmelser. Dette samme ønske om, at regeringen skal blive en succes, vil være afgørende for mange andre medlemmer, der står på grænsen.

Enhver af de reformer, Kennedy vil arbejde for, vil koste penge. Han har på den anden side også lovet en »sund« finanspolitik uden underskudsfinansiering undtagen i en depressionsperiode, og han har udnævnt en konservativ finansminister. Han må derfor ikke vente radikale nye forslag som i Roosevelt's første tid. Snarere vil Kennedy koncentrere sig om at mestre administrationen, og man kan gå ud fra, at alle public relations midler vil blive taget i anvendelse. Som et første skridt vil der blive direkte fjernsynsudsendelse fra præsidentens pressekonferencer, som henlægges til den bedste sendetid om aftenen.

Den nye regering er klar over, at tiden stiller krævende opgaver. Som enhver ny regering er den begyndt med at lade forlyde, at udsigterne tegner sig endnu mere dystre end forudset. USA venter en dynamisk indsats fra den nye regering. Og bliver de første hundrede dage ikke så dramatiske som i 1933, vil de alligevel blive nøje observeret i USA og i hele verden, fordi de meget muligt vil anslå tonen og give nøglen til Kennedy-regeringens succes eller fiasko.

*

Indsættelsen af en amerikansk præsident antager karakteren af et folkeskuespil, der varer et døgn, og nu følges af hele nationen via fjernsynet. 1961 vil huskes dels på grund af besværligheder forvoldt af en svær snestorm, dels på grund af præsident Kennedys tale, som blev mødt med anerkendelse fra alle sider. Den gav ikke noget konkret program således som præsident Truman i 1949, der indvarslede »Punkt Fire«-planen for hjælp til underudviklede lande. Men Kennedys korte tale opridsede i velformede sætninger en række mål for nationen. Den inspirerede og kaldte til handling. Dens advarsler havde tydelig adresse, men undgik provokation. Den sagde, at Amerika vil betale enhver pris for frihedens bevarelse, den opretholdt Monroe-doktrinen og sagde til Amerikas allierede, at det er lidet, der ikke kan opnås ved samarbejde. Den bød de nye nationer velkommen og bad dem forblive på frihedens side. Hertil føjedes den tanke, at hvis et frit samfund ikke kan hjælpe de mange, der er fattige, kan det ikke redde de få, som er rige. Til mulige modstandere sagde talen et: lad os begynde på ny i søgen efter freden. »Lad os aldrig forhandle ud fra frygt, men lad os heller aldrig være bange for at forhandle«. »Lad os sammen udforske stjernerne, erobre ørkenerne, udslette sygdomme, udnytte oceanernes dyb og opmuntre kunst og økonomi«.

Der var andre sætninger, der blev stærkt citeret, såsom opfordringen:

»Spørg ikke, hvad dit land kan gøre for dig – spørg hvad du kan gøre for dit land«. Og til verden: »Spørg ikke, hvad Amerika vil gøre for jer, men hvad vi sammen kan gøre for menneskets frihed«. I en anden forbindelse kaldte den nye præsident til kamp imod de fælles fjender: Tyranni, fattigdom, sygdom og krigen selv.

Kennedy tog udtrykkeligt forbehold mod forventninger om, hvad der kan udrettes de første 100 dage. Hans regering forhastede sig ikke med forelæggelse af store reformforslag. Den satte i de første dage sin autoritet bag et forslag om at udvide Rules Committee i Repræsentanternes Hus, hvis holdning ville være afgørende for, om mange af Kennedys forslag overhovedet ville blive forelagt Huset til afgørelse. Efter forslaget ville kommiteen få et lille regeringsvenligt flertal. Kennedy-fløjen vandt, men så knebent, at senere vanskeligheder måtte forudses. 195 demokrater og 22 republikanere, i alt 217, stemte for. 148 republikanere og 64 demokrater, i alt 212, stemte imod.

Kennedys første administrative handling var en fordobling af fødevarerationerne til nødlidende, hvilket betød indfrielse af et løfte fra valgkampen. Ret hurtigt tilbagekaldte han en af Eisenhowers sidste ordre gående ud på, at militærpersonel ikke længere kunne medbringe deres pårørende, når de fik oversøisk tjeneste. Ordren tilsigtede at spare udenlandsk valuta. Kennedy-regeringen understregede, at andre besparelser ville blive gennemført.

I offentlige udtalelser, bl. a. i sin tale om »nationens tilstand« til Kongressen, erklærede Kennedy, at dollaren ikke ville blive devalueret. Han specificerede sit program lidt mere og gav meddelelse om allerede givne ordrer til udvidelse af lufttransportflåden, Polaris-undervandsbådprogrammet og de fjernstyrede våben. Samtidig bebudede han forslag om mere hjælp til udviklingslandene, fødevarehjælp samt oprettelse af et »fredskorps« af unge. Han holdt også med succes to pressekonferencer med direkte fjernsynsudsendelse. Især bemærkedes, at han anlagde et mørkt syn på den økonomiske situation og bebudede væsentlige indgreb, dersom de nærmeste måneder ikke bragte bedring.